

หลักสิทธิมนุษยชนตามหลักธรรมในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท The Human rights to the Doctrine in Theravāda Buddhist Scriptures

พระมหาจิววัฒน์ กนฺตวณฺโณ

Phramaha Chiravat Kantawanṇo

คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Buddhism Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email :guntawanno@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “สิทธิมนุษยชนตามหลักธรรมในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท” มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาหลักสิทธิมนุษยชนในปัจจุบัน 2) เพื่อศึกษาหลักธรรมที่ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในพระพุทธศาสนาเถรวาท และ 3) เพื่อประยุกต์หลักธรรมที่ ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนมาใช้ในสังคมปัจจุบัน

ผลจากการศึกษาพบว่า

สิทธิมนุษยชน หมายถึง สิทธิต่าง ๆ ที่มนุษย์แต่ละคนได้มาเริ่ม ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย และทุกคนสามารถปฏิบัติตามสิทธิมนุษยชนได้โดยชอบธรรม โดยมี ลักษณะเฉพาะดังนี้ 1) เป็นสิทธิที่ติดตัวมากับมนุษย์ (Inherent) 2) เป็นสิทธิที่เป็นสากล (Universal) 3) เป็นสิทธิที่ไม่อาจถ่ายโอนให้แก่กันได้ (Inalienable) และ 4) เป็นสิทธิที่ไม่ถูกแยก ออกจากกัน (Indivisible) สิทธิดังกล่าวนี้ มีความเป็นสากลและเป็นนิรันดร ฉะนั้น จุดมุ่งหมายของสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้นเพื่อประโยชน์สุขความเสมอภาคของมวลมนุษยชาติในโลก สิทธิมนุษยชน นั้นสามารถแบ่งเป็น 6 ประเภท ได้แก่ 1) สิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ (Right to live) 2) สิทธิที่จะได้รับ การศึกษา (Right to education) 3) สิทธิที่จะทำงาน (Right to work) 4) สิทธิแห่งเสรีภาพ (Right of freedom) 5) สิทธิแห่งทรัพย์สิน (Right of property) และ 6) สิทธิแห่งสัญญา ประชาคม (Right of contact) สิทธิมนุษยชนมีขอบเขตเพียง 2 ประการได้แก่ (1) สิทธิมนุษยชน โดยทั่วไป หมายถึงการปฏิบัติต่อกันด้วยความเป็นที่เป็นนอกระหว่างมนุษย์กับมนุษย์เป็นต้น (2) สิทธิมนุษยชน โดยธรรม หมายถึงการปฏิบัติต่อกันระหว่างมนุษย์กับสรรพสิ่งที่อยู่ในโลกเสมือนว่าสรรพสิ่งนั้นล้วนเป็นพี่น้องกันกับมนุษย์ เพราะมนุษย์ได้พึงพาอาศัยในการดำรงชีวิตอยู่สิทธิมนุษยชน โดยธรรม จึงมีความหมายที่กว้างเช่น มนุษย์กับสัตว์เป็นต้นหลักธรรมที่ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นแนวปฏิบัติที่ถือได้ว่า เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของชนหมู่มาก

โดยไม่มี ประมาณไม่แบ่งแยกเชื้อชาติฐานะทางสังคมภาษาและศาสนา เช่น หลักศรัทธา ความเชื่อหลักกรรม หลักเบญจศีล และเบญจธรรมเป็นต้น จัดเป็นหลักการปฏิบัติที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์สุขแก่ผู้ปฏิบัติ ซึ่งมีอยู่หลายระดับแห่งการเข้าถึงตามความรู้ความสามารถทางสติปัญญาของแต่ละบุคคล มีความสอดคล้องกลมกลืนกัน สนับสนุนกันจากระดับต้นไปสู่ระดับกลางหนุ่นเนื่องไปสู่ระดับสูงตามลำดับ ด้วยการปฏิบัติฝึกฝนพัฒนาตนตามหลักการก่อให้เกิดประโยชน์ 3 อย่าง ได้แก่ 1) อุตตถลประโยชน์ ประโยชน์ส่วนตน 2) ปรัตถลประโยชน์ ประโยชน์ของผู้อื่นและ 3) อุภยตถลประโยชน์ ประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่าย การประยุกต์หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนมาใช้ในสังคมปัจจุบัน สรุปลงใน (1) ทาน การเสียสละแบ่งปัน ซึ่งเป็นไปเพื่อลดละความตระหนี่ความมักมากเห็นแก่ตัวและศีลธรรม (เบญจศีลและเบญจธรรม) เป็นไปเพื่อควบคุมมิให้เกิดการประทุษร้ายเบียดเบียนกันทั้งทางตรงและทางอ้อม (2) สมาธิเป็นไปเพื่อความสงบตั้งมั่นของจิตใจพร้อมจะทำการงานและ (3) ปัญญา เป็นไปเพื่อความรู้เห็นจริง ซึ่งสภาวะธรรมทั้งหลาย ซึ่งมีอยู่ 2 ลักษณะด้วยกัน ได้แก่ 1) การใช้สิทธิเสรีภาพขั้นต้น (ทางกายและวาจา) มุ่งส่งเสริมความเป็นส่วนตัวและ 2) การใช้สิทธิเสรีภาพขั้นสูง (ปัญญา) มุ่งเน้นถึงการปฏิบัติเพื่อบรรลุผลด้วยเหตุนี้ หลักการทั้ง 2 จึงมีจุดนัดพบที่การใช้สิทธิเสรีภาพออกไป และเป็นการใช้สิทธิที่ถูกต้องเป็นสิทธิที่มีลักษณะชักชวนให้กระทำหรือให้พิสูจน์ตนเองด้วยตนเองเป็นสำคัญ นอกจากนี้ เพื่อเป็นหลักประกันของการพิสูจน์ตนเองได้อย่างถูกต้อง คือ ไม่ก้าวท้าวไม่เบียดเบียนทั้งตนและผู้อื่น

ในสังคมไทยจำต้องนำลักษณะทั้ง 2 มาปรับใช้ใน 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านหลักภราดรภาพ สิทธิ เสรีภาพในการอยู่ร่วมกัน 2) ด้านหลักความเสมอภาค ความเท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นพลเมืองของชาติ สรุปทั้งสิทธิมนุษยชนและหลักธรรม ในพระพุทธศาสนาเถรวาทล้วนมีการส่งเสริมให้ปฏิเสธความชั่ว สนับสนุนให้กระทำความดีต่อกัน ในฐานะที่เป็นมนุษย์หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทจึงอยู่ในฐานะสนับสนุน ส่งเสริม และพัฒนาชีวิตมวลมนุษย์ให้เข้าถึงสันติสุขทั้งด้านส่วนตัวและส่วนรวมตลอดไป

คำสำคัญ : สิทธิ, มนุษยชน, คัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท

Abstract

Education Human Rights in Theravada Buddhism has three objectives: 1) to study current human rights principles; 2) to study principles that promote human rights. Catechesis in Theravada Buddhism and 3) to apply the doctrine. Promote human rights in the present society.

The results of the study found that human rights mean the rights that every human being has. From birth to death and everyone is able to obey human rights justified by the following characteristics: 1) Inherent 2) Universal 3.) The rights that cannot be transferred to each other. (Inalienable) and 4) are indivisible. It is universal and eternal. Therefore, the aim of human rights is to Exploiting enjoyed equality of mankind in the world of human rights can be divided send 6 types The 1) the right to life, the (Right to live) 2) the right to be. Educated (right to education) 3) right to work (right to work) 4) the right of freedom (right of freedom) 5) the rights of the Securities goods (right of property) and 6). Right of contact Rights of the human person are limited in two respects: (1) Human rights generally refer to human rights. Contact the together with the seniors as the am the between the human to human the function (2) rights by unfairly. Means to treat the well between the human and the things that the world as if it's the creation of an elder as well as humans. Because human beings are dependent on the right to life, human rights are justified. It has a broad meaning. Human beings and animals, etc. Human rights principles.

In Theravada Buddhism It is a practice that holds that. It is for the enjoyment of the happiness of many people, without any discrimination, race, social status, language and religion, such as beliefs, beliefs, main principles, virtues. And dharma etc. It is a guiding principle for the benefit of the practitioner. There are several levels.

Access to knowledge of individual intellectual capacities there is harmonious support from the beginning to the middle to the high level, respectively. The with the Department of rain developed according to the principles benefit 3' less than the 1) ratio continued if the benefits. Personal benefits 2) Prathat Pradit Benefit of others and 3) Utilization of benefits. Benefit both sides. Principles of Theravada Buddhism. Promoting human rights in society is currently summarized in (1) sharing sacrificial devotion. This is to relieve the miserliness, insecurity and morality. (Benjali and Prajadin) are to control neither direct nor indirect harassment. (2) Meditation is for the peace of mind. Doing the work and (3) Knowing the

truth. There are two types of morality: 1) the exercise of fundamental freedoms (Verbally and physically) Mugabe African strengthen the post own and 2) use freedom advanced (inj) Mugabe priority of the practice to achieve speed. As a result, both of these principles have been met at the exercise of liberty. And it is the right exercise of right as the right to be persuasive, to act or to prove oneself self-important. In addition, to guarantee self-correctness is do not walk, do not persecute yourself and others.

In Thai society, the two characteristics must be applied in two aspects: 1) the fraternity of the right to freedom of the common. 2) Equality as a national citizen Summarize both human rights and the principles. In Theravada Buddhism there is a rejection of evil. Supportive of each other as a human being, Theravada Buddhism is in the position to promote, promote and develop human life in order to reach both personal and spiritual peace. Forever.

Keywords: The Human rights, Therevāda Buddhist Doctrine

บทนำ

หลักสิทธิมนุษยชนก็คือจุดมุ่งหมายของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้รับสิ่งต่าง ๆ เท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นมนุษย์สิทธิมนุษยชนจึงเป็นแนวคิดและหลักการปฏิบัติที่เกี่ยวกับมนุษย์ที่ว่ามนุษย์นั้นมีสิทธิหรือสถานะสากลเป็นสิทธิที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่กำเนิดซึ่งไม่สามารถจำหน่ายโอนหรือแจกให้กับผู้หนึ่งผู้ใดได้สิทธิดังกล่าวนี้มีความเป็นสากลและเป็นนิรันดร ฉะนั้น สิทธิมนุษยชน เกิดขึ้นเพื่อประโยชน์สุขความเสมอภาคของมวลมนุษยชาติในโลกเท่านั้น กล่าวได้ว่าสิทธิมนุษยชน ก็คือ สิทธิทางศีลธรรม คือ สิทธิที่อยู่ในตัวของมนุษย์เอง คือ ความดีหรือมนธรรมนั่นเองซึ่งในหลักมนุษยธรรมเป็นหลักธรรมที่สอนให้มนุษย์มีจิตใจเมตตาและการไม่เบียดเบียนกันเป็นหลักที่นำสันติภาพมาสู่โลกอย่างแท้จริง (เสนห์ จามริก,37 :2545)

สิทธิมนุษยชนเป็นส่วนหนึ่งของมนุษยชาติ และมนุษย์จะไม่สามารถดำรงอยู่ได้โดยปราศจากสิทธิมนุษยชน โศกนาฏกรรมที่เกิดขึ้นต่อมวลมนุษยชาติ ความไม่สงบสุขที่เกิดขึ้นในทางสังคมและทางการเมือง ความรุนแรงในสังคมที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลกเป็นมูลเหตุที่ผลักดันในประเทศต่าง ๆ รวมตัวกันเพื่อจัดทำข้อกำหนดในการให้ความคุ้มครองต่อสิทธิขั้นได้ว่าเป็นแนวความคิดร่วมกันของประชาชนทุกคน และของรัฐต่าง ๆ ทุกรัฐให้มีการเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ของความเป็นมนุษยชาติอันเป็นรากฐานของเสรีภาพ ความยุติธรรมและสันติภาพในโลก “เมื่อมีการลงมติรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

ในวันที่ 10 ธันวาคม 1948 ก็นับได้ว่าปฏิญญา ดังกล่าวนี้นี้เป็นหลักกฎหมายระหว่างประเทศที่สำคัญที่ยืนยันถึงสิทธิที่ไม่อาจโอนให้แก่กันได้ และไม่อาจกล่าวได้ว่าได้ของสมาชิกทั้งหมดในครอบครัวของมนุษยชาติ เป็นหลักการสำคัญที่กำหนดไว้ในปฏิญญาสากล ว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนั้น เป็นการกำหนดไว้เพื่ออนาคตร่วมกันของสังคมมนุษยชาติโดยรวม (มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาธิราช, 295 :2544)

ส่วนขอบเขตของหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท ซึ่งไปที่ความประพฤติของสรรพสัตว์ว่าต่างก็มีผลของการกระทำ (กรรม) เท่าเทียมกันและผลดังกล่าวก็มาจากกรรมต่าง ๆ ที่มนุษย์และสัตว์นั้นได้กระทำ เพราะความที่มนุษย์และสัตว์นั้นมีจิตหรือวิญญาณ ดังนั้น ขึ้นชื่อว่าสัตว์ผู้มีชีวิตพฤติกรรมที่แสดงออกจึงมีค่าเท่ากันไม่ว่าแต่จะฉลาด มนุษย์ก็สามารถที่จะประกอบความดี-ความชั่วได้ โดยที่พระพุทธศาสนาเถรวาท มีขอบเขตของหลักธรรมคำสอนที่ชัดเจนมีจุดมุ่งหมาย และสั่งสอนเฉพาะสิ่งที่จะนำมาใช้ปฏิบัติให้เป็นประโยชน์ในชีวิตจริงได้ (สุเขาวนั พลอยชุม,2537) ส่วนขอบเขตที่ชัดเจนทางหลักธรรมใน พระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นการเน้นย้ำถึงความสำคัญ เชื่อมโยงของหลักจริยศาสตร์ของพุทธศาสนาเถรวาทกล่าวคือ (ส.ส. (ไทย) 95/348/15.)

การศึกษาเรื่องหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่ส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ผลการศึกษาพบว่า สิทธิมนุษยชนคือความมีสิทธิเท่าเทียมกันและความเสมอภาคกัน ไม่ว่าจะเป็นเพศ เชื้อชาติศาสนา และสีผิว สิทธิมนุษยชนจึงเป็นสิทธิสิทธิที่มีอยู่ในตัวมนุษย์และได้กล่าวถึงเป็นการกระทำระหว่างมนุษย์ด้วยกันเอง จากการศึกษาความหมาย แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับหลักสิทธิมนุษยชน พบว่าสิทธิ เสรีภาพแห่งความเป็นมนุษย์ของมนุษย์ทุก ๆ คนที่เกิดขึ้น มนุษย์ทุกคนต่าง ๆ มีสิทธิติดตัวมาตั้งแต่เกิดไม่เลือกว่าจะมีเชื้อชาติเพศอายุสีผิวศาสนา หรือยากดีมีเงินใด ๆ ทั้งสิ้นไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือ ชายทุกคนมีสิทธิติดตัวมาด้วยคือ สิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกันทุกคน คนอื่นไม่มี สิทธิก้าวก่ายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้โดยมีจุดมุ่งหมายหรือเป็นเป้าหมายของหลักสิทธิมนุษยชน ดังนี้

- 1) สิทธิและเสรีภาพในการพูดความเชื่อความต้องการที่ตั้งอยู่บนรากฐานของกฏนิติธรรม
 - 2) ความยุติธรรมจากรัฐ ด้วยระบบของกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันโดยความบริสุทธิ์ยุติธรรม ไม่ลำเอียง เพราะเชื้อชาติเพศ ศาสนา
 - 3) สันติภาพ มนุษย์จะอยู่อย่างสันติได้ ก็ด้วยเคารพในสิทธิของมนุษย์ด้วยกันเอง
- ประเภทของสิทธิมนุษยชน สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานมีอยู่ 6 ประเภท ดังนี้ 1) สิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ (Right to live) 2) สิทธิที่จะได้รับการศึกษา (Right to education) 3) สิทธิที่จะทำงาน (Right to work) 4) สิทธิเสรีภาพ (Right of freedom) 5) สิทธิในทรัพย์สิน (Right of property)6)

สิทธิในสัญญาประชาคม (Right of contact)

สิทธิมนุษยชน เป็นมาตรฐานต่ำสุดที่มนุษย์ควรปฏิบัติต่อกัน หรือเป็นหน้าที่ที่มนุษย์พึงปฏิบัติต่อมนุษยชาติร่วมโลกอันเป็นรากฐานแห่งเสรีภาพและสันติภาพของโลก ซึ่งสรุปลงเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) สิทธิทางกฎหมาย 2) สิทธิทางธรรม สิทธิมนุษยชนจึงมีส่วนที่ปรากฏออกมาเป็นสิทธิตามกฎหมายและที่ไม่ได้ปรากฏออกมา หากแต่เป็นอุดมคติหรือเป็นสิทธิทางธรรม สิทธิตามกฎหมายมีผลใช้บังคับได้แต่สิทธิทางธรรมอาจ ไม่มีผลบังคับเป็นองค์ประกอบของชีวิตที่ดี หรือเป็นวิถีทางที่จะนำไปสู่ชีวิตอันพึงปรารถนาภายใต้ขอบเขตของสิทธิมนุษยชนโดยทั่วไป อันเป็นการปฏิบัติต่อกัน ด้วยความเป็นพี่เป็นน้องระหว่างมนุษย์กับมนุษย์มีการช่วยเหลือ พึงพาอาศัยกันของมนุษย์ทุกชาติทุกศาสนาในโลก (ทองสุข บุญธรรม, 2530:17)

จากการได้ศึกษาหลักพุทธธรรม ที่ส่งเสริมหลักสิทธิมนุษยชน ได้พบว่า หลักธรรมที่ทำให้มนุษย์เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตั้งบนพื้นฐานสิทธิมนุษยชน แบ่ง ออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับพื้นฐาน ได้แก่ เบญจศีลและเบญจธรรม จัดเป็นประโยชน์ในปัจจุบันที่มนุษย์ทุกคนสามารถปฏิบัติตามเพื่อบรรลุผลได้อย่างเท่าเทียมกัน เช่น ความมีสุขภาพดี มีหน้าที่การงาน อาชีพสุจริต 2) ระดับกลาง ได้แก่ กุศลกรรมบถ 10 ประการ จัดเป็นประโยชน์ เบื้องหน้าด้วยการพัฒนาจิตใจ เช่น การมีศรัทธาความเชื่อมั่นในหลักธรรม มีความภูมิใจในชีวิต ที่สะอาด ด้วยความประพฤติสุจริตของตน เป็นต้น โดยแยกออกเป็นทางกาย วาจา และทางใจ 3) ระดับสูงสุดได้แก่อริยสัจ 4 จัดเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง เป็นความหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงด้วย การบำเพ็ญภาวนาให้จิตเข้าสู่ความ สะอาด สว่าง สงบ แห่งมรรคผล นิพพาน ไม่หวั่นไหว และ ดำเนินชีวิตได้ด้วยปัญญา

หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาเถรวาท จึงเป็นแนวปฏิบัติที่ถือได้ว่าเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของชนหมู่มากโดยไม่มีประมาณ ไม่แบ่งแยกเชื้อชาติฐานะทางสังคม ภาษาและศาสนาซึ่งสรุปลงใน 3 ประการ (ที.ม. (ไทย) 57/54/10) ได้แก่

(1) การไม่กระทำความชั่ว การไม่กระทำความชั่วในพระพุทธศาสนาเถรวาท ทั้งทางกาย วาจาและจิตใจ ย้ำถึงการใช้สิทธิเสรีภาพอันพึงประสงค์ เป็นหลักธรรมคำสอนที่ส่งเสริมการดำเนินชีวิตของบุคคลให้รู้จักละเว้นความชั่วทั้งหลาย เช่น ยับยั้งชั่งใจจากการทำที่ไม่ดี ทั้งนี้เพราะการไม่กระทำความไม่ดีหรือความชั่วถือได้ว่าเป็นการใช้สิทธิเสรีภาพที่ถึงงามและควรกระทำเป็นอย่างยิ่ง เป็นหลักธรรมที่มุ่งเน้นให้บุคคลในสังคมกระทำร่วมกันเพื่อความอยู่ร่วมกันไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน นอกจากนี้ยังรับรองได้ว่า การมีศีลธรรม (เบญจศีลและเบญจธรรม) คือจุดเริ่มต้นในการแก้ปัญหาาร่วมกันหรือแม้แต่การดับทุกข์ เป็นต้น

(2) การกระทำความดี หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท นอกจากจะส่งเสริมหลักสิทธิมนุษยชนแล้วยังปฏิเสธสิ่งที่ไม่ดีทั้งหลายออกไป เพื่อการพัฒนาของบุคคลในสังคมให้

เจริญก้าวหน้า สิทธิตามพระพุทธศาสนาเถรวาทจึงมุ่งส่งเสริมแต่การกระทำแต่ความดีทั้งหลาย จากการศึกษาได้สะท้อนให้เห็นว่ามนุษย์ได้ตระหนักถึงการทำความดีทั้งหลาย เพราะความดี หรือความชั่วเป็นสิ่งที่มียุ่จริง เป็นคุณภาพของการกระทำที่เกิดจากมนุษย์โดยตรงหรือโดยอ้อม ก็ตาม และผู้ที่สามารถกระทำถูกเท่านั้นจึงเรียกว่าคนดี ส่วนผู้ที่กระทำผิดนั้น คือ คนเลว

(3) การพัฒนาจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์ หลักสิทธิมนุษยชนกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท ในการพัฒนาจิตใจนี้ เมื่อละเว้นความชั่วและการกระทำความดีดังกล่าวแล้ว ก็แสดงให้เห็นถึงความสำคัญภายในจิตใจว่าเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญอย่างมาก ในฐานะที่ส่งเสริมสิทธิมนุษยชน เพราะเป็นการส่งเสริมปัจเจกบุคคลภายในจิตใจให้คิดเป็น เข้าใจถูกต้อง ดำริเป็น ประโยชน์ บนฐานสิทธิเสรีภาพของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคม คือ สามารถส่งเสริมให้บุคคลพัฒนาตนเอง เพื่อความดีเพื่อความเจริญก้าวหน้าในทุกด้านของชีวิต

พระพุทธศาสนาเถรวาท มีทัศนะแตกต่างจากหลักสิทธิมนุษยชนตรงที่ว่า พระพุทธศาสนาเถรวาทให้ความสำคัญต่อการประพฤติปฏิบัติที่กล่าวถึงสิ่งไหนถูก สิ่งไหนผิด สิ่งไหนควรทำ สิ่งไหนไม่ควรทำ และกล่าวต่อไปอีกกว่าที่ควรทำนั้นควรทำสิ่งไหนก่อนสิ่งไหนหลัง โดยมีจุดมุ่งหมายที่การตัดสินว่าถูกหรือไม่ถูก ควรหรือไม่ควร หลักร่าง ๆ เหล่านี้จึงมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายสูงสุดเสมอ นั่นก็คือ การปฏิบัติละเว้นความชั่ว การทำความดี และการทำจิตใจให้หลุดพ้นจากกิเลสตัณหาของมนุษย์ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน (พระครููปทุมกันทรารกร ,2555:39)

ส่วนหลักสิทธิมนุษยชนมุ่งสร้างสันติสุขให้เกิดในสังคมมนุษย์ โดยเน้นที่การสนับสนุนส่งเสริม การมีความรักความเมตตา การปฏิบัติดีใจต่อกัน โดยย้ำความสำคัญของความรับผิดชอบ ที่มีแฝงอยู่ในความสัมพันธ์ของมนุษย์ ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับรัฐ และแม้กระทั่งความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน อาจกล่าวได้ว่า ขอบเขตของหลักสิทธิมนุษยชน ก็คือหลักแห่งความเมตตากรุณาเป็นที่ตั้ง อันเป็นความรักใคร่โดยไม่จำกัดขอบเขต ไม่มีการแบ่งแยก ซึ่งสอดคล้องตรงกับหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาเถรวาท สมดัง พุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า “โลโกปตถมกิกา เมตตา เมตตาเป็นเครื่องค้ำจุนโลก”(มหามกุฏราชวิทยาลัย, พุทธศาสนสุภาษิต ฉบับรวบรวมเล่ม, 2546) เมตตา จึงเป็นความรักใคร่ปรารถนาดีต่อผู้อื่น คุณธรรมข้อนี้เป็นการลดความสำคัญของตัวเอง ไม่เห็นแก่ตัว มุ่งที่ความสุขของผู้อื่นเป็นสำคัญ ทำให้บุคคลช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สร้างสรรค์ประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น เพราะการที่สังคมดำรงอยู่ได้อย่างสันติสุข ส่วนบุคคลที่สามารถกระทำได้ตามภาวะของตนแต่ต้องอยู่บนฐานสิทธิมนุษยชนที่กฎหมายรับรอง และศีลธรรมที่ถูกต้องขั้นพื้นฐานที่ศาสนารับรอง กล่าวคือ หลักธรรมขั้นพื้นฐานนี้เอง ที่ทำให้ปัจเจกชนมีความรู้สึกรับผิดชอบในทางศีลธรรมทั้งต่อตนเองและต่อสังคมส่วนรวม

หลักสิทธิมนุษยชนและหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทต่างเชื่อว่ามนุษย์ แต่ละ

คนต่างมีสิทธิในการ กระทำต่าง ๆ ซึ่งอยู่ในขอบข่ายแห่งความดี ซึ่งสรุปลงในด้านพื้นฐานได้ 3 ประการ ได้แก่ 1) หลัก แห่งการกระทำ (หลักกรรม) เป็นหลักแห่งการประพฤติปฏิบัติที่ ดีงามเพื่อละความชั่วเพื่อทำความดี และเพื่อประโยชน์สุขทั้ง ส่วนตนและส่วนรวมเป็นที่ ตั้ง 2) มีลักษณะพื้นฐานคล้ายคลึงกัน ในแง่ต่าง ๆ เช่น มนุษย์ต้องรักเมตตาต่อกัน ไม่ควร เบียดเบียนคนอื่น ไม่ทำร้าย ไม่ลักขโมย ไม่ประพฤติล่วงทางกาม (เบญจศีลและเบญจธรรม) 3) มนุษย์เป็นผู้เลือกผู้กระทำและผู้รับผล ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับตัวของมนุษย์เป็นประมาณโดยมีกายวาจา และสติปัญญาเป็นเครื่องมือ

พระพุทธศาสนาเถรวาท ยังได้เน้นหลักการในการทำหน้าที่เพื่อความสงบสุขสันติแก่ มวลหมู่มนุษย์ โดยให้ความสำคัญต่อการประพฤติปฏิบัติที่กล่าวถึงสิ่งไหนถูก สิ่งไหนผิด สิ่งไหน ควรทำ สิ่งไหนไม่ควรทำ และกล่าว ต่อไปอีกกว่าที่ควรทำนั้นควรทำสิ่งไหนก่อนสิ่งไหนหลัง มีจุด มุ่งหมายที่การตัดสินใจว่าถูกหรือไม่ถูก ควรหรือไม่ควรหลักต่าง ๆ เหล่านี้ จึงมีความสอดคล้อง กับจุดมุ่งหมายสูงสุดเสมอ นั่นก็คือการปฏิบัติละเว้นความชั่ว การทำความดี และการทำจิต ใจให้หลุดพ้นจากกิเลสตัณหาของมนุษย์ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท ก็คือ หลักแห่งการใช้สิทธิเสรีภาพ ทางกาย ทาง วาจาและทางจิตใจ จัดเป็นหลักธรรมคำสั่งสอน ที่เน้นย้ำถึงความหมายของสิทธิมนุษยชน อยู่ใน ตัวที่มุ่งสู่การปฏิบัติ และเป็นสิทธิเสรีภาพของมนุษย์ที่จริง ดังนั้น สิทธิมนุษยชนและหลักธรรม ทั้งมวล จึงหมายถึงศักยภาพของบุคคลความสามารถด้านการเลือกกระทำ อันเป็นสภาพความ เป็นใหญ่แก่มวลหมู่ของมนุษย์กล่าวคือ มีการกล่าวถึงการกระทำ ทางกาย วาจา และใจ ว่าทั้ง สาม คือ 1) องค์ประกอบของสิทธิมนุษยชน หรือเป็นหลักสิทธิมนุษยชนที่ควรได้รับการพัฒนา เพื่อส่งเสริมให้ เกิดปัจเจกชน เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในโลกมนุษย์ รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควร นำหลักการว่าด้วยสิทธิมนุษยชน มาปรับใช้ ในสังคมให้เหมาะสม และสอดคล้องกับวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในชาติ 2) คณะสงฆ์ควรส่งเสริมงานด้านเผยแผ่ โดยเน้นหลักสิทธิมนุษยชนและ การนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในสังคมส่วนรวม 3) สังคมคม จะตระหนักและเห็นคุณค่าของสิทธิมนุษยชนได้จะต้องมีการรณรงค์ ให้เกิดเป็นรูปธรรม และนำไปปฏิบัติอย่างเหมาะสม ดังนั้น ความแตกต่างกันด้านขอบเขตของหลักสิทธิมนุษยชนและหลัก ธรรม ในพระพุทธศาสนาเถรวาทพอสรุปได้ ดังนี้

- 1) พระพุทธศาสนาเถรวาท มีขอบเขตที่ชัดเจนและแน่นอนกว่าหลักสิทธิมนุษยชน
- 2) ขอบเขตของหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทกว้างขวางครอบคลุม ทั้งมนุษย์และสัตว์ ส่วนหลักสิทธิมนุษยชนหมายเอาเฉพาะมนุษย์เพื่อมนุษย์โดยมนุษย์เท่านั้น
- 3) ขอบเขตของหลักการทั้งสองถือว่าการทำความดีนั้นก็เพื่อความมี ไม่ใช่ทำความดีบนความทุกข์

ของคนอื่น เมื่อตนเป็นสุข คนอื่นก็ย่อมสุขด้วยเป็นต้น

พระพุทธศาสนาเถรวาทได้แบ่งระดับของหลักธรรมออกเป็น 3 ระดับด้วยกัน ได้แก่ ระดับพื้นฐาน ระดับกลางและระดับสูงสุด ตามความเหมาะสมในเรื่องโอกาส เวลา และเพศแก่ผู้ปฏิบัติ แต่เมื่อก้าวโดยสรุปแล้ว พระพุทธศาสนาเถรวาทนั้นได้แบ่งระดับหลักธรรมออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ระดับที่เป็นพื้นฐานแก่บุคคลทั่วไป (ฆราวาส) และระดับสำหรับเพศบรรพชิตในพระพุทธศาสนาเถรวาท ซึ่งสรุปลงในพุทธบริษัท 4 ได้แก่ พระภิกษุ สามเณร ภิกษุณี สามเณรีจำพวกหนึ่ง และเหล่าอุบาสก-อุบาสิกาจำพวกหนึ่ง (อง.จตุกก. (ไทย) 133-132/129/21.) เปรียบเทียบจากตาราง ดังนี้

หลักสิทธิมนุษยชน	หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท
<p>ขอบเขตของหลักสิทธิมนุษยชน สรุปได้ว่า</p> <p>1) หลักสิทธิมนุษยชนได้จัดขึ้นด้วยการมองเพียงเหตุผลและความจำเป็นของมนุษย์เป็นที่ตั้งเท่านั้น และเมื่อนำมาจัดเรียงก็จัดได้ใน 2 ระดับ คือ ระดับพื้นฐานและระดับกลางโดยเทียบกับระดับของหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทด้วยวิธีการที่โหดร้าย</p> <p>2) ระดับของหลักสิทธิมนุษยชนทั้งหมดล้วนสรุปลงเพื่อประโยชน์สุขของมนุษย์ในภาวะปัจจุบันเท่านั้น ทั้งนี้ก็เพราะหลักสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้นมาจากแนวความคิดที่ว่ามนุษย์มิได้อยู่คนเดียวโดด ๆ แต่จะต้องอยู่ร่วมกับคนอื่น เมื่อมนุษย์อยู่รวมกันก็จะต้องมีความสัมพันธ์กันในด้านต่าง ๆ</p>	<p>ระดับของหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทสรุปได้ว่า</p> <p>1) พระพุทธศาสนาเถรวาทมีการจัดระดับขอหลักธรรมที่ชัดเจนและแน่นอนโดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ระดับพื้นฐาน ระดับกลาง และระดับสูงสุด ซึ่งระดับทั้ง 3 นี้ก็มีความยากง่ายไม่เหมือนกัน</p> <p>2) พระพุทธศาสนาเถรวาทต้องการเหล่าเวไนยสัตว์สามารถดับทุกข์ทั้งหลายไม่ว่าทุกข์ด้านความเป็นอยู่ ทุกข์เพราะความเกิด แก่ เจ็บและตาย ให้ประสบกับความสุขตามลำดับชีวิตของตนที่สามารถเข้าถึงได้เพราะเมื่อชีวิตดีสังคมก็ย่อมดีตาม เกิดสันติสุข หรือเมื่อคนเป็นสุข สังคมก็สุขตามนั่นเอง</p>

สิทธิมนุษยชนกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท มีจุดมุ่งหมายสู่การประพฤติปฏิบัติของมนุษย์ โดยมนุษย์และเพื่อมนุษย์โดยตรง ทั้งนี้ เพราะสิทธิมนุษยชนมีจุดมุ่งหมายคือต้องการให้มวลมนุษยชาติได้มีที่ยึดโดยมีกฎหมายรองรับและคุ้มครองมนุษย์อย่างเท่าเทียม

กัน ไม่มีการแบ่งชนชั้นวรรณะ เพศ ศาสนา เชื้อชาติ เพื่อป้องกันการเอาเปรียบกัน การแข่งขันฆ่าเบียดเบียนกันและมีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการให้มวลหมู่มนุษย์พบกับความสันติสุข ส่วนหลักธรรมทั้งในส่วนที่เป็นศีล (ข้อห้าม) และเป็นธรรม (ข้อปฏิบัติ) เป็นหลักธรรมภาคปฏิบัติที่มุ่งส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดมีขึ้นในจิตใจของมนุษย์ คຸ້ມครองมนุษย์และสรรพสัตว์อย่างเท่าเทียมกันพานพบกับความสุขในการดำเนินชีวิตอย่างมีอิสระเสรีภาพ อบอุ่นไปด้วยกลิ่นแห่งความรัก สามัคคีและช่วยเหลือเกื้อกูลกันของมวลมนุษยชาติในโลก

บทสรุป

พระพุทธศาสนาเถรวาท จึงมีแง่มุมที่ลึกยิ่งกว่าหลักสิทธิมนุษยชน อันหมายถึงการมองเข้าไปถึงในแง่ที่จะก่อให้เกิดผลทั้งในปัจจุบันและอนาคตโดยอาศัยเรื่องศรัทธา ความเชื่อ และกฎแห่งกรรมเป็นพื้นฐานในการที่จะทำให้คนมีความเคารพทุกอย่างออกมาจากส่วนลึกของจิตใจ และมองปัญหาในทุก ๆ ด้าน ประกอบกันด้วยความสมเหตุสมผล ส่วนหลักสิทธิมนุษยชนนั้น จะมองในแง่ที่จะก่อให้เกิดผลในปัจจุบัน และเป็นสิ่งที่สามารถจะเห็นได้ในปัจจุบันเท่านั้น หมายถึงว่าไม่ได้มองไปถึงสภาพความเป็นจริงของมนุษย์ แต่มองเพียงแค่การก่อให้เกิดผล คือ การปฏิบัติที่ดีต่อกันในสังคมมนุษย์เท่านั้น มุ่งให้มนุษย์มีสิทธิที่จะสามารถอยู่ในสังคมได้ ส่วนพระพุทธศาสนา นั้น จะมองยิ่งไปกว่านั้น โดยมุ่งไปในถึงแง่ที่ว่า ทุกคนมีสิทธิที่จะสามารถเป็นคนดีได้ ทุกคนมีสิทธิที่จะสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ทุกคนมีสิทธิที่จะสามารถฝึกตนเพื่อที่จะได้บรรลุธรรมเข้าถึงพระนิพพานได้เหมือนกัน ดังนั้น สิทธิของความเป็นมนุษย์จึงสำคัญมาก ถ้าบุคคลไม่รู้ถึงสิทธิของตนที่จะพึงมีแล้ว อาจจะมีพลาดโอกาสที่ดีได้ จึงอาจสรุปได้ว่า

1) การปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนและหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทล้วนเป็นประโยชน์ต่อทุก ๆ คน รวมทั้งสังคมด้วย โดยที่ทุกคนต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์

2) พระพุทธศาสนาเถรวาทเน้นการประพฤติปฏิบัติด้วยตนเองโดยศึกษาปฏิบัติควบคุมกาย วาจาและพัฒนาปัญญาในขั้นสูงสุด 3) พระพุทธศาสนาเถรวาท มีจุดหมายก็เพื่อความดี อันเป็นการกระทำที่ปราศจากการเบียดเบียนตนเอง และผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อน ความดีก็มีอยู่หลายระดับ ส่วนความดีที่ถือว่าระดับเป็นความดีสูงสุด ได้แก่ นิพพาน

3) ส่วนที่เป็นความสุขทางสังคม ก็เป็นไปเพื่อความอยู่ดีกินดีและความสุขของคนหมู่มากหรือของมนุษยชาติทั่วไป ดังพุทธพจน์ว่า ภิกษุทั้งหลาย พวกเราจงเที่ยวจาริกไป เพื่อประโยชน์เพื่อความสุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่หวิเวทและมนุษย์... จงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง มีความงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน (วิ.ม.32/32/4.)

ดังนั้น ความอยู่ดีกินดีและความสุขของมนุษยชาติทั่วไป เป็นความดีประการหนึ่งในทัศนะพระพุทธศาสนาเถรวาท และเป็นทั้งความสุขในทางวัตถุและมีความสุขในทางจิตใจเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งปรากฏอยู่ในหลักสิทธิมนุษยชนที่มวลมนุษยชาติต่างได้พร้อมกายพร้อมใจกันบัญญัติขึ้นมาใช้ในสังคมมนุษย์

บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา. (2525). กระทรวงศึกษาธิการ. พระไตรปิฎกฉบับหลวงภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2521). เเบญจศีลและเบญจธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2544). เอกสารการสอนชุดวิชามนุษยศาสตร์กับอารยธรรม หน่วยที่ 7-1. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุเชาว์ นพอมช. (2537). จริยศาสตร์แนวพุทธ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหามกุฏราชวิทยาลัย
- เสนห์ จามริก. (2531). พุทธศาสนากับสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมศาสตร์.
- _____. (2546). สิทธิมนุษยชนไทยในสถานการณ์โลก. กรุงเทพมหานคร : สำนักวิจัยและพัฒนาสถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- ทองสุข บุญธรรม. (2530). สิทธิมนุษยชนจากนิทานพื้นบ้าน ตำบลชัยนาท อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท. ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระครูปฐมกัณฑ์ทราก (บุญแทน มะลิอ่อน). (2555). “หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน”วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.